

نشریه تخصصی اقتصاد دیجیتال و حکمرانی فضای مجازی

اسرخت

| شماره دوم | سال اول | پاییز ۱۴۰۳ |

گزارش نشست

مسئولیت محتوا با کیست؟
سکو یا کاربر؟

یادداشت

Open API شاه کلید
تحول دیجیتال در استرالیا

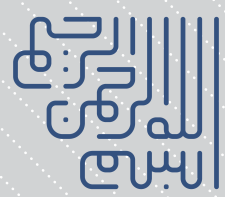
یادداشت

اقتصاد دیجیتال
با متر و معیار جدید

یادداشت

رگ تک؛ در خدمت
تنظیم گرو تنظیم شونده

توسعه اقتصاد دیجیتال؛ لازمه حکمرانی فضای مجازی!

۳ | مسئولیت محتوا با کیست؟ سکو یا کاربر؟

لبر خفا

نشریه تخصصی اقتصاد دیجیتال
و حکمرانی فضای مجازی

۱۶ | Open API شاه کلید تحول دیجیتال در استرالیا

۲۴ | رگ تک؛ در خدمت تنظیم گرو...

۲۸ | تغییر استراتژی اتحادیه اروپا از...

صاحب امتیاز: اندیشکده حنان

مدیرمسئول: سینا سالاری

سردبیر: محمدصادق رضایی

همکاران: حسین حیدری، حمیدرضا صفی، محمدصادق

رضایی، محمدعلی مقصودی، علی اصغر بهشتی،

محمد حسین کریمی، سید جلال امینی نیا

گرافیک و صفحه آرایی: سجاد رضایی

توسعه اقتصاد دیجیتال؛ لازمه حکمرانی فضای مجازی! ۶

مسئولیت محتوا با کیست؟ سکو یا کاربر؟ ۸

پارامترهای دیجیتالی مورد بررسی بانک جهانی در رتبه بندی ۱۲

محیط کسب و کار ۱۲

Open API شاه کلید تحول دیجیتال در استرالیا ۱۸

اقتصاد دیجیتال با متر و معیار جدید ۲۲

رگ تک؛ در خدمت تنظیم گرو و تنظیم شونده ۲۶

تغییر استراتژی اتحادیه اروپا از تنظیم گری سخت گیرانه ۳۰

به تسریع جریان داده ها ۳۴

اخبار مهم

انجمن حنان
حکمرانی نرم و فناوری های نوین

سرمقاله توسعه اقتصاد دیجیتال؛ لازمه حکمرانی فضای مجازی!

خارجی، جفای بزرگی در حق ظرفیت‌های عظیم توسعه‌یافته در کشور است. نهال‌های کوچکی که اواخر دهه ۸۰ و اوایل دهه ۹۰ کاشته شدند و علیرغم وجود برخی ناملازمات، امروز به درختان بالغی مانند آپارات، دیوار، دیجیکالا، اسنپ و... تبدیل شده‌اند. باوجود اینکه مسیر طولانی رشد همچنان پیش روی این حوزه است، اما زیست‌بوم اقتصاد دیجیتال در داخل کشور به اندازه‌ای بارور شده است که نمی‌توان از آن چشم‌پوشی کرد.

در بنبوحه صحبت از «حکمرانی فضای مجازی»، مفاهیم غالباً در تأیید یا رد فیلترینگ و مواجهه با سکوه‌های غیرایرانی به‌کاربرده می‌شود. در بیان دقیق‌تر تعابیر از فضای مجازی، معطوف به سکوه‌های خارجی است که بینش‌ها و انگاره‌های تهدیدمحوری را در داخل کشور تحریک می‌کنند. فارغ از صحیح یا غلط بودن این تهدیدانگاری و راهکار فیلترینگ، به نظر می‌رسد تقلیل مفهوم فضای مجازی به چند شبکه اجتماعی

حمیدرضا صفی

مدیرگروه
دولت الکترونیک و
اقتصاد دیجیتال
اندیشکده حنان

هرچند نقش آفرینی مستمر و درهم تنیدگی زیست اجتماعی ما با این سکوها موجب شده است که آن‌ها را به عنوان عضوی جدایی ناپذیر از فضای حقیقی - و نه مجازی - زندگی روزمره باور کنیم؛ اما در اصل ماجرا، فضای مجازی متشکل از شئون متفاوتی در داخل و خارج از کشور است و مفهوم حکمرانی آن دارای ابعاد مستقل و مکمل توأمانی است.

در نتیجه نمی‌توان با نگاهی تکسویه به حل چنین مسئله ذوابعدی دست یافت. اگر امروز استفاده از بسیاری سکوهایی غیر ایرانی از نگاه برخی افراد چالش برانگیز به نظر نمی‌رسد، به واسطه فعال بودن سکوی بومی متناظر با آن در داخل کشور است. امری که خلأ آن در موضوع شبکه‌های اجتماعی منجر به بروز چالش‌های چندساله در داخل کشور شده است.

مسئله حکمرانی پذیر کردن سکوهایی خارجی امر پیچیده‌ای است که از زوایای مختلفی قابل بررسی است و توجه به شروط اصلی آن به عنوان پیش نیاز راهکارهای پیشنهادی، ضرورتی انکارناپذیر دارد. به عنوان مثال مذاکره و دیپلماسی سایبری، ایجاد دفاتر نمایندگی رسمی جهت تعامل و پاسخگویی، فراهم آوردن بستر بهره‌گیری از خدمات داخلی و نظام جریمه در قبال تخلفات از روش‌های مرسوم است که در کشورهای مختلف استفاده می‌شود.

لیکن شرط لازم اجرای این راهکارها، وجود زیست بومی بالغ و فعال در داخل کشور است؛ چرخه‌ای که لایه‌های مختلفی چون دولت در لایه تسهیلگر و تنظیم‌گر و مردم در شان مصرف‌کننده آگاه نیز از اعضای اثرگذار آن به شمار می‌روند. در نوک پیکان نیز، بخش خصوصی فعال و خلاق در سطوح مختلف زنجیره خدمات، نقشی اساسی را ایفا می‌کند.

عدم توسعه یافتگی در هریک از اجزای این زیست بوم، مانع از هر نوع کنش و اقدام مثبت در لایه کلان حکمرانی خواهد بود. در بیان دقیق‌تر **مواجهه فعال و مؤثر با سکوهایی خارجی، بدون دارا بودن مزیت‌هایی در اقتصاد دیجیتال داخلی امکان پذیر نخواهد بود.**

تجربه زیسته سالیان اخیر، حاکی از این مسئله است که جامعه ایرانی به عنوان مصرف‌کننده کارآمد، مزیتی جدی در ایجاد بازار به حساب می‌آید و به همین سبب مطالبه دسترسی به خدمات با کیفیت دیجیتال را دارد. با این حساب گام برداشتن اضلاع دیگر این چارچوب، یعنی دولت و فعالین اقتصادی در مسیر توسعه اقتصاد دیجیتال کشور ضروری است؛ مسیری که به کسب **منفعتی مشترک** برای هر دو بازیگر منتج خواهد شد.

بخش خصوصی با ارائه خدمات، بازار وسیع مخاطبان ایرانی را در اختیار خواهد داشت و دولت هم در مسیر مواجهه فعال با سکوهایی خارجی با مزیت وجود کسب و کارهای دیجیتال داخلی پا به میدان خواهد گذاشت.

بی‌شک رفع همه نیازهای موجود در داخل کشور و قطع ارتباط کامل با بازیگران خارجی در عصر فناوری‌ها، دور از دسترس خواهد بود و مانع از انتقال فناوری‌های نوین به داخل کشور و توسعه بازار کسب و کارهای اینترنتی خواهد شد؛ اما شکل‌گیری زیست بوم مؤثر کسب و کارهای مجازی داخلی، در راستای قدرت حکمرانی کشور مزیت آفرین خواهد بود. در نتیجه می‌توان ادعا کرد **که توسعه اقتصاد دیجیتال داخلی، شرط لازم و زیربنای حکمرانی فضای مجازی در کشور خواهد بود.**

گزارش نشست

مسئولیت محتوا با کیست؟ سکو یا کاربر؟

به همت اندیشکده حنان، نخستین نشست هم‌اندیشی «تعیین حدود مسئولیت سکوهاى برخط» در تاریخ ۱۲ آبان ۱۴۰۳ با حضور نماینده سکوهاى برخط، مسئولینی از نهاد ریاست جمهوری و صاحب‌نظران حوزه فضای مجازی در محل سالن اجتماعات خانه اندیشه‌ورزان برگزار شد.

سید مهدی حسینی، مدیر حقوقی پیام‌رسان

بله در بیان مشکلات حقوقی این پیام‌رسان گفت:

نقطه محوری چالش پیام‌رسان و اپلیکیشن بله ناظر به سطح مسئولیت این سکو در خصوص محتوایی است که در بستر آن منتشر می‌شود. وی در ادامه بیان کرد که از نظر ما این مسئله به این برمی‌گردد که هر چند تعیین سطح مسئولیت در قوانین ما وجود دارد، اما این قوانین نیاز به ارتقا و بروزرسانی دارد.

در ابتدای این جلسه و به گفته آقای صحفی،

دبیر نشست و مدیر گروه دولت الکترونیک

اندیشکده حنان، این اولین جلسه از سلسله جلسات بررسی تعیین حدود مسئولیت سکوها است که از نمایندگان سکوهاى برخط، دستگاه‌های مسئول ذیل نهاد ریاست جمهوری و کارشناسان دعوت شده است تا دغدغه‌های خود را پیرامون این موضوع بیان کنند.

محمد صادق رضایی

کارشناس
اقتصاد دیجیتال
اندیشکده حنان

» در ادامه این نشست **خانم معصومی، مدیر**

حقوقی سکوی آچاره با بیان چالش‌های سکوی

آچاره گفت: چالش‌های ما با دستگاه‌های قضایی،

تعزیرات و هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی حول

محور مفهوم سکو است. **در حال حاضر مفهوم**

واحدی از سکو بین فعالین این حوزه و حاکمیت

شکل نگرفته است. وی افزود: این همیشه برای

ما چالش برانگیز است که برای دستگاه قضایی جا

بیندازیم که ما با متخصص، رابطه کارگرو کارفرمایی

نداریم. نقش سکو در این بین، تسهیلگری است.

مسئول حقوقی سکوی آچاره در بخش دوم

سخنان خود نسبت به مسئولیت سکوها گفت:

قطعاً در جایی که ارزشی عاید سکو شود، سکو

مسئولیت دارد.

» یکی دیگر از مهمانان این برنامه، جناب آقای

ابراهیم خان، مدیر گروه اقتصاد دیجیتال مرکز

همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری

بود که با اشاره به حدود مسئولیت سکو با

کاربر گفت: نباید همه مسئولیت را به سکو یا

کاربر داد، چراکه سکوها چندگانه و دارای انواع

وی در ادامه به این نکته اشاره کرد که سه

مفهوم سکو، حوزه عمومی، خصوصی و مالکیت

داده در قوانین فعلی مبهم است و اگر به تعریف

دقیقی از این سه مفهوم برسیم، بخش بزرگی از

مشکلات مربوط به سکوها در این زمینه، برطرف

خواهد شد.

آقای حسینی در ادامه نشست بیان کردند:

هر کس که می‌خواهد سکو را مورد سؤال قرار

دهد، باید از خود بپرسد که طبق کدام قانون

و قرارداد باید عمل کنم؟ ایشان همچنین در

بخش راهکار گفتند: در حال حاضر کمیته تعیین

مصادیق محتوای مجرمانه طبق ماده ۷۵۰ قانون

جرائم رایانه‌ای شکل گرفته است. برای این کمیته

مجموعه صلاحیت‌هایی در زمینه پایش محتوا در

نظر گرفته شده است. به نظرمی‌رسد این صلاحیت

نیاز به دقیق‌تر و پویاتر شدن بیشتری دارد.

وی در ادامه بیان کرد که باید نهادی نسبت به

محتوا ایجاد شود که سکو امکان گزارش محتوا

را داشته باشد و پس از گزارش از سکو سلب

مسئولیت شود.

حسینی:
باید نهادی
نسبت
به محتوا
ایجاد شود
که سکو
امکان
گزارش
محتوای
داشته
باشد و
پس از
گزارش از
سکو سلب
مسئولیت
شود.

ایمان ملکا:
در محاکم
قضایی کمتر
به مقررات و
آیین نامه‌های
وزارتخانه‌ها
یا شورای
عالی فضای
مجازی
اهمیت داده
می‌شود.

کاربر با سکو نیست و اگر جرمی صورت گرفته بر عهده کاربر است. البته این باعث نمی‌شود تا همه مسئولیت بر عهده کاربر باشد. مثلاً انتشار محتوای دارای خشونت، پورن و امثال این باید توسط سکو جلوگیری شود و بقیه محتوا بر عهده کاربر است. وی با اشاره به اینکه مالکیت محتوا می‌تواند توسط دیگر سکوها مورد بررسی قرار گیرد گفت: می‌توان با توجه به قانون مالکیت فکری که در دیگر کشورها رعایت می‌شود، عمل کرد. ایمان ملکا در جمع‌بندی نکات خود با بیان اینکه ما به راه حل دوسویه نیاز داریم گفت: بسیاری از مسائل با روش خود تنظیم‌گری حل خواهد شد.

در قسمت دیگر این نشست **فرهاد بیات، رئیس کمیته حقوقی حمایت از کسب و کار معاونت حقوقی ریاست جمهوری**، با اشاره به ضرورت توسعه کسب و کارهای پلتفرمی گفت: ما گاهی با مقاومت‌هایی که انجام می‌دهیم هزینه‌تراشی می‌کنیم. در مسائل مختلف اگر می‌خواهد کاری

مختلف هستند و نمی‌توان قوانین یکسانی برای همه سکوها وضع کرد؛ لذا با توجه به نوع سکو می‌بایست قانون و حدود مسئولیت خاصی را بر آن وضع کرد.

در ادامه این جلسه **ایمان ملکا، مشاور سکوی آپارات** با اشاره به رویکرد قانون محوری محاکم قضایی کشور عنوان کرد: در محاکم قضایی کمتر به مقررات و آیین نامه‌های وزارتخانه‌ها یا شورای عالی فضای مجازی اهمیت داده می‌شود و خلا موجود در زمینه تعریف سکو در متون قانونی باعث بروز مشکلات فراوان در محاکم قضائی شده است.

همچنین آقای ملکا گفت: نسبت به مسئله تعیین حدود مسئولیت، سه دسته مسئله را می‌توان بررسی کرد که عبارت‌اند از: «مالکیت محتوا»، «جرائم و تخلفات» و «مباحث مالی». در رأیی که اخیراً برای آپارات صادر شد و می‌تواند مبنای خیلی از آرای بعدی قرار گیرد، دادگاه پذیرفت که مسئولیت حقوقی بارگذاری محتوا توسط

ویژه‌تری پیش‌بینی شود. برای مثال نقش بیمه در مدیریت ریسک می‌تواند مؤثر باشد. ایشان در بخش دیگر صحبت خود نسبت به مسئله تفکیک سکوها گفت: نکته دیگری که به نظر به‌درستی اشاره شد بحث تفکیک سکوها هست؛ یعنی مشخص شود چه انتظاراتی از هر سکو با توجه به اندازه، تعداد کاربر و گردش مالی آن داریم.

بیات در جمع‌بندی صحبت‌های خود با اشاره به مسئله احترام به مالکیت گفت: یکی از مواردی که خود سکوها می‌توانند پیش‌قدم شوند راهکارهایی است که از دل خود سکوها بیرون می‌آید. ایشان با اشاره به «اقتصاد ابهام» در این حوزه گفت: **ما انتظار اتمان از سکو مشخص نیست** و همین مسئله باعث شکل‌گیری مشکلات فراوان در زمینه تعیین حدود مسئولیت سکوها بر خط شده است.

متن مشروح و کامل این نشست در سایت اندیشکده حنان در دسترس است.

رخ دهد، ما باید با گرد هم آوردن ذی‌نفعان، برنامه‌ریزی داشته باشیم. چرا که شاید خود افراد ذی‌نفع برای جلوگیری از تخلفات ایده‌هایی داشته باشند. اما به دلیل تعارض منافع یا نگاه‌های بخشی، نهاد متولی مربوطه مقاومت می‌کند.

وی اضافه کرد: در موضوع مسئولیت سکوها، مسئولیت اقسام مختلفی دارد. یک قسمت آن مسئولیت کیفری است که خیلی مهم است. قسمت دیگر مسئولیت مدنی است؛ یک بخش مسئولیت صنفی و بخشی هم تعهدات مندرج در قراردادها است. البته در کنار این مسئولیت‌ها، متولی انجام این کارها نیز در قوانین با ابهام روبرو است. رئیس کمیته حقوقی حمایت از کسب‌وکار معاونت حقوقی ریاست جمهوری، با اشاره به بحث مدیریت ریسک و وظایف سکوها گفت: انتظار می‌رود با توجه به سودی که عاید سکو می‌شود؛ سکو مسئولیتی را بر عهده بگیرد. از آنجایی که نقش سکو دلالی صرف نیست باید سازوکار

بیات:
انتظار
می‌رود
با توجه به
سودی که
عاید سکو
می‌شود؛
سکو
مسئولیتی
را بر عهده
بگیرد.

یادداشت پارامترهای دیجیتالی مورد بررسی بانک جهانی در رتبه‌بندی محیط کسب و کار

بانک جهانی به تازگی اقدام به انتشار گزارش جدید رتبه‌بندی محیط کسب و کار در کشورهای مختلف داشته است. هر میزان رتبه کشور در این رتبه‌بندی بهتر باشد امکان اعتماد از سوی سرمایه‌گذاران خارجی به محیط کسب و کار آن بیشتر شده و در نتیجه سرمایه بیشتری در محیط کسب و کار جریان خواهد داشت. **اثرگذاری فرایندهای دیجیتالی آغاز کسب و کار، در رتبه‌بندی جدید یکی از نکات قابل توجه در این گزارش بانک جهانی است.** شایان ذکر است که از ده شاخص مورد ارزیابی بانک جهانی در این رتبه‌بندی، تعداد نه شاخص دارای زیر شاخص‌های دیجیتالی بوده که در ادامه به بررسی این شاخص‌ها و زیر شاخص‌هایشان پرداخته می‌شود.

محمد علی مقصودی

کارشناس
تحول دیجیتال
اندیشکده خنان

BUSINESS READY

۱.۴. ورود به کسب و کار

اندازه‌گیری این شاخص مولفه‌های ۱. کیفیت مقررات محل کسب و کار ۲. کیفیت خدمات عمومی و شفافیت اطلاعات برای محل کسب و کار ۳. کارایی عملیاتی ایجاد یک مکان تجاری؛ اندازه‌گیری می‌شود. در بین این سه رکن، زیرمجموعه‌هایی از رکن دوم که شامل دیجیتالی بودن فرایندهای انتقال اموال، سیستم شناسایی زمین، سامانه ثبت اسناد و املاک، سامانه‌های اخذ مجوزهای ساختمانی و مجوزهای زیست‌محیطی؛ دارای امتیاز بیشتری در رتبه‌بندی نسبت به حالت غیردیجیتالی این فرایندها هستند.

۳.۴. خدمات آب و برق و اینترنت

این شاخص، خدمات زیرساختی کلیدی در پشتیبانی فعالیت کسب و کارها را بررسی می‌نماید. برای ارزیابی این شاخص، سه رکن ۱. کیفیت مقررات برای خدمات ۲. کیفیت شفافیت در اختیار گذاشتن خدمات ۳. کارایی عملیاتی خدمات؛ مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. امکان درخواست دیجیتالی هر کدام از این زیرساخت‌ها و تأسیسات، برای رتبه‌بندی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

این شاخص دارای سه رکن اصلی ۱. کیفیت مقررات برای ورود به کسب و کار، ۲. کیفیت خدمات عمومی دیجیتال و شفافیت اطلاعات برای ورود به کسب و کار و ۳. کارایی عملیاتی ورود به کسب و کار، برای سنجش امکان آغاز کسب و کار است. از میان این ارکان، رکن دوم با بررسی موضوع کیفیت خدمات دیجیتالی به امکان دسترسی کارآفرین به خدمات ثبت مجوز به صورت برخط و قابلیت استعلام برخط بین دستگاهی می‌پردازد. مسائلی که توسط این رکن بررسی می‌شود عبارتند از: ۱. امکان درخواست و اخذ مجوز به صورت برخط ۲. امکان تأیید هویت برخط ۳. امکان استعلامات بین دستگاهی برخط ۴. شفافیت اطلاعات شرکت‌ها

۲.۴. مکان کسب و کار

شاخص مکان کسب و کار به بررسی امکان تهیه مکانی برای شروع کسب و کار و ضوابط قانونی مورد نیاز آن می‌پردازد چرا که در اختیار داشتن محلی قانونی برای انجام فعالیت تأثیر بسزایی در تصمیم متقاضی شروع کسب و کار دارد. برای

ONLINE PUBLIC SERVICES

۴. سیستم‌های مالی

سیستم‌های مالی با عملکرد خوب می‌توانند به افزایش تاب‌آوری در برابر شوک‌ها کمک کنند و تمایل نسبت به رسمی شدن کسب‌وکارها را افزایش دهند. شاخص سیستم مالی سه رکن را در برمی‌گیرد: ۱. کیفیت مقررات برای خدمات مالی، ۲. دسترسی به اطلاعات در زیرساخت‌های اعتباری و ۳. کارایی عملیاتی دریافت خدمات مالی. در زیرشاخص‌های ارزیابی این سه رکن مواردی مانند وجود درگاه‌های پرداخت الکترونیکی، امکان ثبت درخواست برخط برای دریافت وام و امکان ثبت درخواست برخط برای عضویت در صندوق‌های مالی و نحوه استفاده از داده‌های حاصل از رفتار مالی متقاضیان کسب‌وکار جزو موارد دیجیتالی مورد ارزیابی این شاخص هستند.

۵. تجارت بین‌المللی

تجارت بین‌المللی، یکی از محرک‌های کلیدی رشد اقتصادی، برای ارتقا و توسعه بخش خصوصی است. این شاخص جهت ارزیابی اتمسفر محیط کسب‌وکار شامل سه رکن ۱. کیفیت مقررات تجارت بین‌المللی ۲. کیفیت خدمات عمومی برای تسهیل تجارت بین‌المللی و ۳. کارایی عملیاتی

واردات کالا، صادرات کالا و مشارکت در تجارت دیجیتال؛ می‌شود. از زیرشاخص‌های دیجیتالی مهم اثرگذار در امتیازدهی این ارکان مواردی مانند مقررات تجارت دیجیتال، پایداری تجارت دیجیتال و زیرساخت‌های تجارت دیجیتال قابل ذکر است.

۶. مالیات

ابزار مهم مالیات توسط دولت‌ها در سراسر جهان، برای ایجاد درآمد و تخصیص مجدد منابع به بخش‌های مختلف اجتماعی استفاده می‌شود که منتج به توسعه اقتصادی و برآورده‌سازی نیازهای عمومی خواهد شد. یک فرایند مالیاتی سالم می‌تواند بخش خصوصی را با ارائه زیرساخت‌ها، سرمایه انسانی، اجرای قانون و سایر خدمات عمومی پرورش دهد. شاخص مالیات با سه رکن ۱. کیفیت مقررات مالیاتی ۲. کیفیت خدمات عمومی ارائه شده توسط اداره مالیات و ۳. کارایی سیستم مالیاتی، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. وجود خدمات دیجیتال برای مالیات‌دهندگان که شامل پرتالی برای پرداخت مالیات و تشکیل پرونده الکترونیکی مالیات می‌شود از زیر شاخص‌های قابل طرح هستند.

۷. فرایند حل اختلاف

اختلافات تجاری به‌ناچار در اقتصادهای توسعه‌یافته و در حال توسعه رخ می‌دهند. هنگامی که این اختلافات به‌درستی حل نشوند، پیامدهای نامطلوب اقتصادی همچون کاهش فعالیت‌های کارآفرینی، سرمایه‌گذاری کمتر و نوسانات اقتصادی برای بخش خصوصی ایجاد می‌شود. بنابراین یک سیستم حل اختلاف کارآمد برای یک محیط تجاری سالم ضروری است. موضوع حل اختلاف بر حل و فصل پرونده‌های تجاری از طریق دادخواهی دادگاه و سازوکارهای حل اختلاف جایگزین مانند داوری و میانجی‌گری متمرکز است. این شاخص دارای سه رکن ۱. کیفیت مقررات برای حل اختلاف ۲. کیفیت خدمات عمومی برای حل اختلاف ۳. سهولت حل و فصل اختلاف تجاری است که دیجیتالی شدن فرایندهای دادگاه یکی از زیرشاخص‌های اثرگذار آن است.

۹. ورشکستگی کسب‌وکار

یک سیستم ورشکستگی کارآمد (یعنی سیستمی که در صورت ورشکستگی کسب‌وکار فعال می‌شود) احتمال آغاز کسب‌وکار را افزایش داده و موجب ریسک‌پذیری بیشتر بخش خصوصی خواهد شد. بانک جهانی موضوع ورشکستگی کسب‌وکار را با سنجش سه مولفه ۱. کیفیت مقررات برای رسیدگی به ورشکستگی ۲. کیفیت زیرساخت‌های نهادی و عملیاتی برای رسیدگی به ورشکستگی و ۳. کارایی عملیاتی حل و فصل دادرسی ورشکستگی ارزیابی می‌کند. زیر شاخص‌های خدمات دیجیتالی (دادگاه‌های الکترونیکی) در دادرسی ورشکستگی و وجود سامانه‌های استعلام بین دستگاهی از زیرمجموعه‌های دیجیتالی مدنظر بانک جهانی است.

جمع‌بندی

با بررسی موارد مطرح شده در این نوشتار می‌توان نتیجه گرفت که وجود سامانه‌های دیجیتالی ارائه خدمت، از اهم موارد مورد ارزیابی بانک جهانی در رویکرد جدید رتبه‌بندی محیط کسب‌وکار در کشورهای مختلف به شمار می‌آید. این سامانه‌های دیجیتالی با ویژگی‌های صرفه‌جویی در هزینه و زمان، نظارت پذیر بودن، شفاف بودن و امکان تبادل اطلاعات میان دستگاهی سنجیده می‌شوند؛ با ایجاد چنین سامانه‌هایی و بهبود عملکرد آن‌ها جایگاه ایران در این رتبه‌بندی بهبود خواهد یافت و نتایج مثبت آن بر اقتصاد اثرگذار خواهد بود.

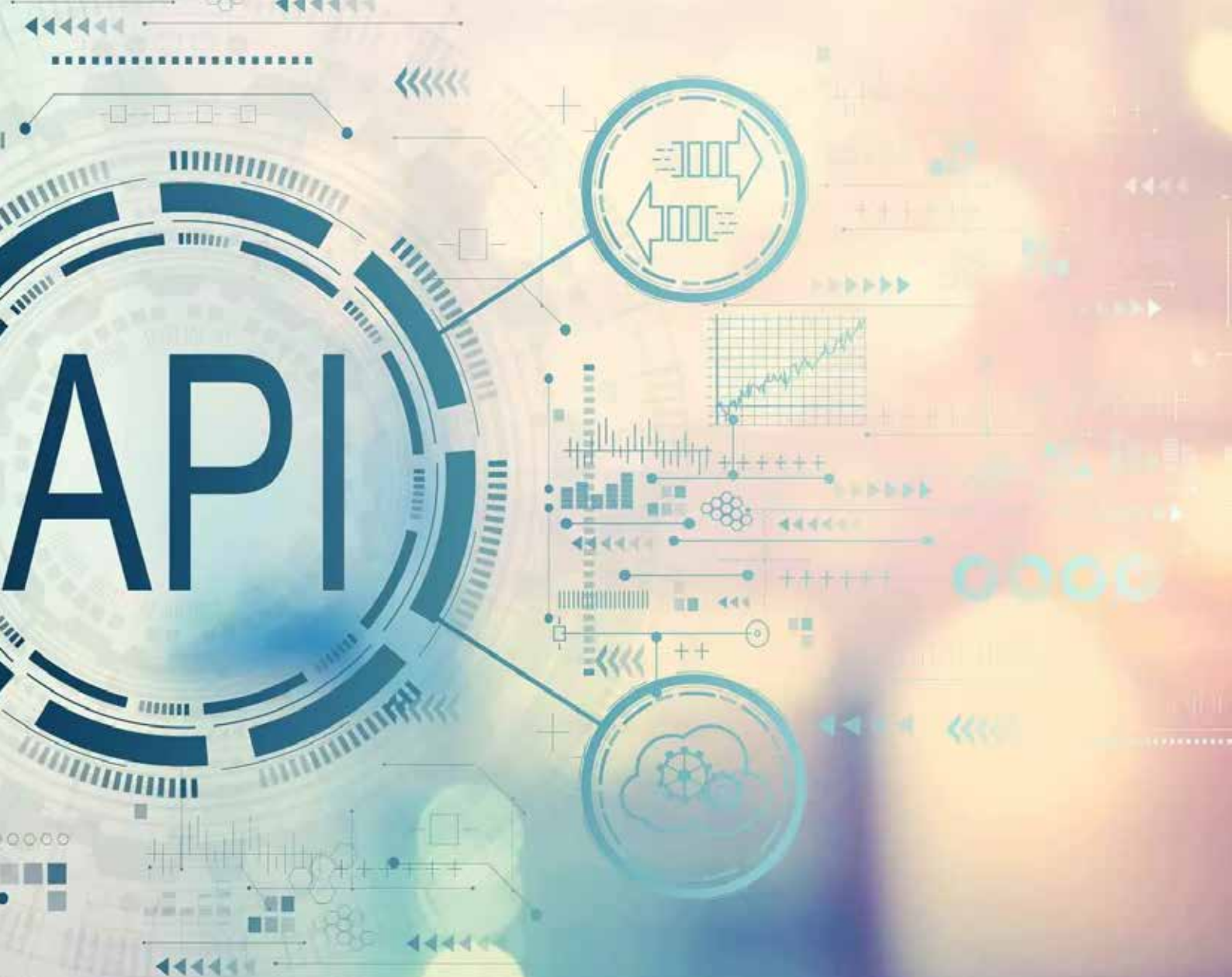
۸. رقابت در بازار

رقابت در بازار با ایجاد نوآوری و افزایش بهره‌وری در صنایع و شرکت‌ها، رشد اقتصادی را تحریک می‌کند و نتایجی مانند محصولات بهتر، مشاغل بیشتر و درآمد بالاتر را در پی خواهد داشت. وجود مقرراتی جهت تنظیم این رقابت متضمن نتایج مثبت رقابت خواهد بود. در ذیل این شاخص ۱. وجود مقررات ارتقادهنده رقابت ۲. خدمات عمومی مروج رقابت در بازار و ۳. کیفیت خدمات کلیدی ارتقادهنده رقابت؛ مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. خدمات مالکیت معنوی برخط و امکان تهیه مواد اولیه به‌صورت الکترونیکی از زیر شاخص‌های دیجیتالی مورد بررسی بانک جهانی است.

سامانه‌های دیجیتالی با ویژگی‌های صرفه‌جویی در هزینه و زمان، نظارت پذیر بودن، شفاف بودن و امکان تبادل اطلاعات میان دستگاهی سنجیده می‌شوند؛ با ایجاد چنین سامانه‌هایی و بهبود عملکرد آن‌ها جایگاه ایران در این رتبه‌بندی بهبود خواهد یافت و نتایج مثبت آن بر اقتصاد اثرگذار خواهد بود.

یادداشت

Open API شاه کلید تحول دیجیتال در استرالیا

دارد. همچنین استرالیا به منظور ارتقای جایگاه در میان کشورهای برتر در حوزه دولت الکترونیک، سند چشم‌انداز توسعه اقتصاد دیجیتال تا سال ۲۰۳۰ را تنظیم کرده است. مطابق با این سند چشم‌انداز، از هر ۱۰ کسب‌وکار در استرالیا ۹ کسب‌وکار از طریق فناوری‌های نوین و در راستای اقتصاد دیجیتال فعالیت می‌کنند. طبق برآوردهای این سند تا سال ۲۰۲۵ حدود یک میلیون شغل جدید

به گزارش سازمان ملل متحد^۱ استرالیا یکی از کشورهای پیش‌گام و سرآمد در زمینه دولت الکترونیک و اقتصاد دیجیتال مطرح می‌شود. این کشور با انجام اقداماتی در زمینه پیشرفت دولت الکترونیک و پویایی بیشتر در راستای رشد اقتصاد دیجیتال، رتبه هشتم در میان کشورهای توسعه‌یافته در زمینه دولت الکترونیک را در اختیار

علی اصغر بیهشتی

کارشناس
دولت الکترونیک
اندیشکده خنان

**استرالیا
به منظور
ارتقای جایگاه
در میان
کشورهای برتر
حوزه دولت
الکترونیک،
سند چشم
انداز توسعه
اقتصاد
دیجیتال تا
سال ۲۰۳۰ را
تنظیم کرده
است.**

فناوری Open API^۲ یکی از فناوریهای مورد استفاده کشور استرالیا برای ارتقا دولت الکترونیک، رشد اقتصاد دیجیتال و کسب و کارهای فناورانه است. استرالیا با استفاده فناوری Open API این امکان را فراهم کرده که بخشهای دولتی از دادههای یکدیگر و بخش خصوصی از دادههای دولتی برای توسعه و تحول کسب و کار خود استفاده کنند. همچنین با استفاده از ظرفیتهایی که این فناوری ایجاد کرده است، تحولات نوینی و دومینواری در دولت الکترونیک و اقتصاد دیجیتال

براین اساس ایجاد خواهد شد و تا سال ۲۰۳۰ همه کسب و کارها باید کسب و کارهای دیجیتالی باشند. استرالیا در راستای ارتقا دولت الکترونیک ارائه خدمات دولتی به راحتی و ایمن به صورت آنلاین به گونه ای که شهروندان استرالیایی در استفاده از فناوری دیجیتال اطمینان کامل داشته باشند را در این سند لحاظ کرده است. در واقع تمامی چشم اندازهای تعیین شده و تحولاتی که تاکنون استرالیا داشته است مرهون استفاده از فناوریهای نوین و پیوند فناوری و حکمرانی بوده است.

۲. دسترسی پذیری پایگاههای داده دولتی (دارندگان داده) و ایجاد یک کانال ارتباطی برای تبادل داده میان دارندگان داده و متقاضیان داده به واسطه فناوری Open API

الزامات دریافت API ها را توضیح داده است تا متقاضیان مطابق با این الزامات بتوانند داده را دریافت کنند. در گام‌های پایانی در مورد چگونگی برقراری امنیت، چگونگی ارسال و دریافت پاسخ همراه با فرمت استاندارد و مدنظر بیان شده است. این سایت اطلاعات و مؤلفه‌های کلیدی در اختیار مخاطب قرار می‌دهد تا مخاطبی که متقاضی API هست بتواند بدون آنکه نیاز به مشاور یا واسطی باشد درخواست خود را ارسال و پاسخ متناسب را دریافت کند. در واقع دولت استرالیا توانسته است با ارائه یک سازوکار مشخص و یک الگوی معین داده‌های دولتی را در اختیار متقاضیان قرار دهد.

این یکپارچه‌سازی موجب وحدت رویه تمامی بخش‌های دولتی در ارائه API می‌شود و از طرفی متقاضیان داده دقیقاً می‌دانند که از چه طریقی داده‌ها را دریافت کنند و نیازی نباشد برای دریافت API از دو نهاد متفاوت از پروتکل‌های جداگانه‌ای استفاده کنند. الزامات فنی مانند استفاده از پروتکل ^۵HTTP، فرمت کدنویسی ^۶REST، روش امنیتی ^۷TLS و ارائه توکن از پیشرفته‌ترین روش‌های فنی هست که این دولت برای حفظ امنیت داده‌ها به کار گرفته

خود پدید آورده است. این فناوری با بهبود مهم‌ترین چالش دولت الکترونیک یعنی تبادل داده و ایجاد خلق ارزش از طریق داده‌ها موجب شده است استرالیا در میان سایر کشورهای جهان جایگاه مناسبی کسب کند.

فناوری نوین ^۳API اتصال دو سیستم به یکدیگر را امکان‌پذیر می‌کند. دولت‌ها برای پایگاه‌های داده خود براساس دسته‌بندی که از داده‌ها دارند - داده حساس، داده غیرحساس و داده غیرقابل انتشار - API هایی طراحی می‌کنند که از طریق آن‌ها دسترسی به داده‌ها برای بخش دولتی و بخش خصوصی امکان‌پذیر می‌شود. پیش از ایجاد این API ها، داده‌ها صرفاً در دسترس دستگاه مالک داده بود. اما به مرور زمان دولت‌ها تصمیم گرفتند دسترسی به داده‌ها را برای همگان ممکن سازند که در این مقطع زمانی فناوری Open API این کارکرد و مسئولیت را انجام می‌دهد. این فناوری پروتکل‌های امنیتی ^۴ و تبادل داده‌ای دارد که امنیت داده‌ها را ممکن می‌سازد. دولت‌ها با توجه به ظرفیت‌ها و قابلیت‌های این فناوری با خاطری آسوده تبادل داده را انجام می‌دهند. دولت استرالیا نیز توانسته با استفاده از این فناوری پیوند خوبی میان بخش متقاضی داده و دارنده داده در راستای تبادل داده برقرار سازد. همچنین به دلیل تبادل داده میان بخش‌های مختلف در این فناوری، پایگاه‌های داده‌ای غنی‌تری بوجود آمده است.

استرالیا برای اجرای فناوری Open API سایتی تحت عنوان api.gov.au پدید آورده که در آن تمامی مباحث مربوط به ارائه API بیان شده است. در گام‌های ابتدایی این سایت مباحثی نظیر توضیحات اولیه در مورد چیستی و کدنویسی API که متقاضیان API ها آشنایی کاملی با فرایند چگونگی طراحی API به دست آورند. در گام بعدی

**فناوری نوین
API، اتصال
دو سیستم
به یکدیگر را
امکان‌پذیر
می‌کند.**

۵. Hyper Text Transfer Protocol

پروتکل انتقال ابرمتن

۶. Representational State Transfer

انتقال دولتی نمایندگی

۷. Transport Layer Security

امنیت لایه حمل و نقل

۳. application programming interface

رابط برنامه‌نویسی کاربردی

۴. TLS, OAUTH

Australian Government Digital Transformation Agency

**استرالیا برای
اجرای فناوری
Open API
سایتی تحت
عنوان api.
gov.au پدید
آورده که در
آن تمامی
مباحث
مربوط به
ارائه API بیان
شده است.**

تحول در حکمرانی استرالیا، تبادل داده و دولت الکترونیک را برعهده دارد؛ وجود قانون که داده‌های قابل و غیر قابل اشتراک‌گذاری را مشخص و معین می‌کند، همچنین نقش یک الگو یا یک سند راهنما را برای دارندگان داده که معین می‌کند در کدام چارچوب تبادل داده جریان داشته باشد (یکی از مزایای داشتن چنین سند و قانونی جلوگیری از وضع مقررات سلیقه‌ای دستگاه‌های دارنده داده است)؛ ارائه یک سامانه واحد برای ارائه API که سند راهنمای فنی برای تبادل ارائه می‌دهد و شناخت جامعی در راستای تبادل API در متقاضیان و دارندگان داده ایجاد می‌کند. مؤلفه‌های کلیدی که مطرح شد از جمله مهم‌ترین دلایل موفقیت استفاده از فناوری در استرالیا به شمار می‌روند.

است. در نتیجه استفاده از چنین پروتکل‌های امنیتی و فنی متقاضیان و ارائه‌دهندگان داده با خیالی آسوده توانایی تبادل داده با یکدیگر دارند. یکی از مهم‌ترین اقدامات مبنایی برای اجرا این فناوری تصویب قوانین اشتراک‌گذاری داده است که در استرالیا تحت عنوان قانون DATA شناخته می‌شود. در این قانون داده‌های قابل اشتراک‌گذاری و داده‌های غیر قابل اشتراک‌گذاری مشخص شده‌اند. بر مبنای این قانون نهادهای دولتی داده‌های قابل تبادل را در قالب API با دیگر دستگاه‌ها و متقاضیان به اشتراک می‌گذارند.

از لحاظ ساختاری ابتکار ارائه چنین برنامه‌ای بر عهده آژانس تحول دیجیتال با همکاری اداره مالیات استرالیا بوده است. همچنین آژانس تحول دیجیتال مسئولیت تحول در تمامی ارکان حکمرانی کشور استرالیا را عهده‌دار است. این آژانس مسئولیت برنامه‌ریزی و پیشبرد برنامه‌های دولت الکترونیک استرالیا را برعهده دارد. با توجه به مسئولیت‌هایی که آژانس تحول دیجیتال برعهده دارد نهاد متولی تبادل داده استرالیا نیز به شمار می‌رود. این مسئولیت موجب شده تا در ارائه راه حل برای چالش‌ها و استفاده از فناوری‌های نوینی همچون Open API در راستای ارتقا و تحول حکمرانی نیز پیش‌گام باشد.

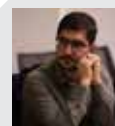
در پیاده‌سازی فناوری Open API در استرالیا چندین مؤلفه کلیدی وجود داشته که بر اجرا و تأثیرگذاری این فناوری اهمیت گذاشته است. متولی مشخص و تحول‌خواه که مسئولیت

یادداشت اقتصاد دیجیتال با متر و معیار جدید

چارچوب‌های اندازه‌گیری اقتصاد دیجیتال عمدتاً بر مبنای محاسبه سهم اقتصاد دیجیتال از GDP هستند. این درحالی است که تولید ناخالص داخلی چارچوبی است که دارای نواقصی است و تشریح وضعیت دقیق بسیاری از مؤلفه‌ها با این شاخص امکان‌پذیر نیست.

اقتصاد دیجیتال یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصاد مدرن است که به سرعت در حال رشد و توسعه است. در حال حاضر تعریف مشترکی نسبت به مفهوم اقتصاد دیجیتال در سطح بین‌المللی وجود ندارد. این پراکندگی، از تعاریف مختلف ارائه شده مشهود است. برخی اقتصاد دیجیتال را اقتصاد اینترنت می‌دانند و برخی دیگر اقتصاد داده یا اقتصاد اطلاعات یا اقتصاد شبکه یا حتی اقتصاد پلتفرم. این درحالی است که تمامی این مفاهیم را می‌توان جزئی از اقتصاد دیجیتال دانست و هرکدام از این موارد را می‌توان یکی از ابعاد آن در نظر گرفت.

حسین حیدری

کارشناس

اقتصاد دیجیتال

اندیشکده حنان

تولید ناخالص داخلی تنها مجموع مخارج یک اقتصاد بر روی کالا و خدمات را به دست می‌آورد، و نه دستاوردهای رفاهی، عوامل زیست محیطی، خدمات غیررسمی یا نوآوری‌هایی که در یک اقتصاد اتفاق می‌افتد.

اکنون مشخصه اقتصادهای پیشرفته است، دربر نمی‌گیرد. تولید ناخالص داخلی تنها مجموع مخارج یک اقتصاد بر روی کالا و خدمات را به دست می‌آورد، و نه دستاوردهای رفاهی، عوامل خارجی، زیست محیطی، خدمات غیررسمی یا نوآوری‌هایی که در یک اقتصاد اتفاق می‌افتد. از این رو تقریباً از زمان ایجاد آن در دهه ۱۹۴۰ به دلیل ناتوانی در به دست آوردن رفاه اقتصادی مورد انتقاد قرار گرفته است.

به تبع مشکلات و نواقص تولید ناخالص داخلی در سنجش دقیق همه ابعاد اقتصاد، سنجش اقتصاد دیجیتال با استفاده از تولید ناخالص داخلی نیز چالش‌های خاص خود را دارد.

سنجش و اندازه‌گیری یکی از ملزومات توسعه اقتصاد دیجیتال است زیرا آنچه اندازه‌گیری می‌شود بر آنچه انجام می‌شود تأثیر می‌گذارد و اگر اندازه‌گیری‌ها ناقص باشد، ممکن است تصمیمات مخدوش شوند. از آنجایی که تعریف و مفهوم‌شناسی مبنای سنجش و اندازه‌گیری است، این پراکندگی در مفهوم منجر به چارچوب‌های اندازه‌گیری مختلفی شده است؛ به همین دلیل گاهی چندین عدد متفاوت درباره اندازه اقتصاد دیجیتال یک کشور بیان می‌شود. عمده چارچوب‌های سنجش، ناظر بر تولید ناخالص داخلی است، بدین ترتیب که سهم اقتصاد دیجیتال از تولید ناخالص داخلی محاسبه می‌شود.

اقتصاد دیجیتال دارای ویژگی‌ها و ابعاد خاصی است که به راحتی در این شاخص سنتی منعکس نمی‌شوند. مهم‌ترین اثر اقتصاد دیجیتال بر رفاه و آسایش جوامع بشری بوده است که این اثرات در قالب اندازه‌گیری با تولید ناخالص داخلی نمی‌گنجد. به عنوان مثال بانکداری الکترونیک بسیاری از رفت و آمدها را کاهش داده و موجبات رفاه مردم را فراهم نموده است که این اثرات در محاسبات GDP محاسبه نمی‌شوند.

تولید ناخالص داخلی (GDP) به معیار بین‌المللی پذیرفته شده اقتصادها در دهه ۱۹۴۰ تبدیل شد. این شاخص هر چه قدر که معیار خوبی برای سنجش اقتصاد صنعتی قرن بیستم بود، در معرفی وضعیت اقتصادی در قرن بیست و یکم ناقص است. زمانی که اقتصاد تحت سلطه تولید کالاهای فیزیکی بود، مناسب بود؛ اما تولید ناخالص داخلی به اندازه کافی سهم رو به رشد خدمات و سایر دارایی‌های نامشهود را که

بسیاری از خدمات دیجیتال به صورت رایگان یا با قیمت‌های بسیار پایین ارائه می‌شوند، مانند مقالات و نشریات دیجیتال، نقشه‌های گوگل، تعاملات در شبکه‌های اجتماعی، برنامه‌های گوشی‌های هوشمند. ارزش واقعی این خدمات در ارتقاء بهره‌وری و ایجاد ارزش افزوده برای کاربران است که به سختی می‌توان آن را در GDP منعکس کرد. چالش دیگر، استفاده از ابزارهای دیجیتال در صنایع غیردیجیتال است که تأثیر زیادی بر افزایش بهره‌وری و نوآوری دارد. این ابزارها و فناوری‌های دیجیتال می‌توانند کارایی را افزایش داده و هزینه‌ها را کاهش دهند، اما محاسبه تأثیرات مستقیم ابزارهای دیجیتالی در افزایش GDP دشوار خواهد بود. چالش سوم سنجش اقتصاد دیجیتال مربوط به فعالیت‌های غیررسمی یا داوطلبانه است. بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی در حوزه دیجیتال به صورت غیررسمی یا داوطلبانه انجام می‌شوند، مانند توسعه اپلیکیشن‌های متن‌باز یا ایجاد محتوا در شبکه‌های اجتماعی. این فعالیت‌ها ممکن است ارزش اقتصادی زیادی داشته باشند، اما در آمارهای رسمی GDP لحاظ نمی‌شوند. چالش چهارم، اندازه‌گیری اثرات تحقیق و توسعه است. رشد فناوری‌های نوین و اقتصاد دیجیتال نیازمند سرمایه‌گذاری در تحقیق

و توسعه است. سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در حوزه تحقیق و توسعه، در اقتصاد سنتی نیز معمولاً به عنوان هزینه محسوب می‌شوند و نه سرمایه‌گذاری. این در حالی است که این سرمایه‌گذاری‌ها می‌توانند ارزش بلندمدتی ایجاد کنند که در GDP منعکس نمی‌شود.

این موارد تنها بخشی از چالش‌های مرتبط با سنجش دقیق اقتصاد دیجیتال با GDP بود که دلیلی بر عدم دقت این روش در اندازه‌گیری وضعیت اقتصاد دیجیتال کشور است. در حال حاضر و بنابر آخرین آمار، **اقتصاد دیجیتال ۷٫۹ درصد از اقتصاد کشور را شامل می‌شود که این عدد میانگین جهانی ۱۵ درصدی را داراست.** در برنامه هفتم پیشرفت کشور نیز هدف‌گذاری ۱۵ درصدی برای سهم اقتصاد دیجیتال از تولید ناخالص ملی در نظر گرفته شده است. حال با توجه به موارد مذکور باید دید این اعداد به چه روشی محاسبه شده‌اند و کدام یک از این ملاحظات را در اندازه‌گیری لحاظ کرده‌اند. اکنون تغییر در چارچوب اندازه‌گیری اقتصاد دیجیتال، بیش از هر زمان دیگری ضروری است. **شاید حجم اقتصادی آن موضوعیت نداشته باشد و شاخص‌ها و متر و معیار دیگری برای سنجش اقتصاد دیجیتال، بتواند وضع فعلی کشور را به شکل دقیق‌تری نشان دهد.**

اقتصاد دیجیتال ۷٫۹ درصد از اقتصاد کشور را شامل می‌شود که این عدد میانگین جهانی ۱۵ درصدی را داراست.

یادداشت

رگ تک؛ در خدمت تنظیم‌گرو تنظیم‌شونده

متفاوت است و می‌تواند دارای ابعاد اقتصادی، حقوقی، سیاسی، فنی و ... باشد. از ثمرات وجود نظام تنظیم‌گری می‌توان به افزایش ظرفیت نظام حکمرانی، ارتقا مقبولیت و پذیرش از ناحیه جامعه هدف اشاره کرد.

رگ تک یا فناوری تنظیم‌گری در واقع استفاده از فناوری جهت برطرف کردن چالش‌ها و بهره‌مندی از مزایای فناوری در فرایند تنظیم‌گری است.

تعریفی از تنظیم‌گری که همه دانشگاهیان، سیاستمداران و دیوانسالاران بر آن اجماع داشته باشند آسان نیست. اما با تعمل بر تعاریف مختلف، به صورت کلی می‌توان تمام اقدامات تنظیم‌گر جهت تأثیرگذاری بر رفتار جامعه تحت تنظیم برای تحقق یک هدف مشخص را تنظیم‌گری دانست. اقدامات و ابزارها جهت تنظیم‌گری متناسب با هدف مشخص شده و جامعه تنظیم‌شونده

محمد حسین کریمی

کارشناس

تنظیم‌گری

اندیشه‌جنان

**رگ تک یا
فناوری
تنظیم‌گری
در واقع
استفاده از
فناوری جهت
برطرف کردن
چالش‌ها و
بهره‌مندی از
مزایای فناوری
در فرایند
تنظیم‌گری
است.**

بنابراین در هر نقطه‌ای که فناوری بتواند در فرایند تنظیم‌گری نقش آفرینی کند رد پای از رگ تک دیده می‌شود. در واقع این نقش آفرینی می‌تواند توسط نهاد تنظیم‌گر یا نهاد ناظر که مسئولیت نظارت در تنظیم‌گری را بر عهده دارد یا در هر سازمانی که بخواهد تصمیمات تنظیم‌گر را محقق سازد، باشد.

به صورت کلی می‌توان دو کارکرد عمده برای رگ تک در نظر گرفت:

۱. نقش آفرینی در پایش و نظارت که جزء وظایف و اختیارات تنظیم‌گراست
۲. یاری سازمان‌های دولتی و خصوصی در تطابق با قوانین که هر دو کارکرد منجر به تحقق برنامه‌های تنظیم‌گری می‌شود.

با راه‌حل‌های رگ تک، شرکت‌ها می‌توانند به سرعت و به آسانی هرگونه مشکل بالقوه را قبل از تبدیل شدن به مشکلات جدی شناسایی کنند. این به سازمان‌ها کمک می‌کند تا با اجتناب از راه‌حل‌های پرهزینه برای این مشکلات، در هزینه خود صرفه‌جویی کنند. به علاوه، با اجتناب کامل از این مشکلات، بهره‌وری و کارایی به بالاترین حد خود خواهد رسید، که به معنای صرف زمان کمتر و در عین حال ارائه خدمات بهتر است (در ادامه در این مورد بیشتر توضیح داده خواهد شد).

این فناوری‌ها همچنین می‌توانند بسیاری از وظایف دستی مرتبط با انطباق با مقررات را به‌طور خودکار انجام دهند تا شرکت‌ها بتوانند بر جنبه‌های دیگر کسب‌وکار خود تمرکز کنند، بدون اینکه نگران رعایت مقررات دائماً در حال تغییر باشند.

۱. تطابق با قوانین

می‌رود که اهمیت رگ‌تک در آینده نزدیک در کشور بیشتر شود. بانک‌ها، مؤسسات مالی، فین‌تک‌ها و بیمه‌ها از جمله سازمان‌هایی هستند که برای اطمینان از انطباق با مقررات در زمینه خدمات احراز هویت (KYC) و مبارزه با پولشویی (AML) و همچنین جهت به حداقل رساندن زمان این فرآیندها و جلوگیری از کلاهبرداری از اینگونه خدمات بهره می‌برند.

رگ‌تک به طور عمده در صنعت مالی شناخته شده است، اما کاربردهای آن در صنایع غیرمالی نیز به سرعت در حال گسترش است. این فناوری با استفاده از ابزارهای نوین، به سازمان‌ها کمک می‌کند تا با الزامات قانونی و نظارتی خود به طور مؤثرتر و کم‌هزینه‌تر انطباق پیدا کنند. رگ‌تک نه تنها محدود به صنایع مالی نیست بلکه کاربردهای گسترده‌ای در صنایع غیرمالی نیز دارد. این فناوری با ارائه راهکارهایی برای اتوماسیون فرآیندها، مدیریت ریسک، پایش انطباق و تحلیل داده‌ها، به سازمان‌ها کمک می‌کند تا با الزامات قانونی خود سازگار شوند و هزینه‌های مرتبط با انطباق را کاهش دهند. انتظار می‌رود که با افزایش فشارها برای رعایت مقررات در صنایع مختلف، اهمیت رگ‌تک در آینده بیشتر نمایان شود.

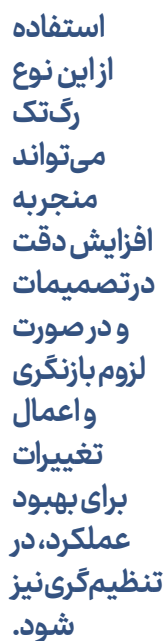
رگ‌تک‌های حوزه تطابق با قوانین (Compliance RegTech) به مجموعه‌ای از ابزارها، نرم‌افزارها و پلتفرم‌هایی گفته می‌شود که به انواع سازمان‌ها کمک می‌کنند تا با وجود پیچیدگی‌های روزافزون، با قوانین و مقررات تطابق پیدا کنند. این راه‌حل‌ها به شرکت‌ها اجازه می‌دهد تا مطابق با قانون عمل کنند و از اشتباهات پرهزینه جلوگیری کنند. در واقع این نوع از رگ‌تک‌ها سازمان‌های بخش خصوصی و دولتی را در انطباق با قوانین یاری می‌کنند. در کشورهایی که نظارت سخت‌گیرانه‌ای بر اجرای قوانین وجود دارد و جرائم سنگینی در صورت عدم انطباق با قوانین پیش‌بینی شده است، بیشترین تقاضا برای چنین رگ‌تک‌هایی وجود دارد.

رگ‌تک با ارائه راهکارهای نوآورانه در زمینه اتوماسیون، مدیریت ریسک، شناسایی مشتری، نظارت بر تراکنش‌ها و امنیت داده‌ها، نقش کلیدی در تسهیل انطباق با مقررات ایفا می‌کند. این فناوری نه تنها هزینه‌های انطباق را کاهش می‌دهد بلکه موجب افزایش کارایی و دقت در فرآیندهای نظارتی می‌شود. با توجه به روند رو به رشد قوانین مالی و نیاز به انطباق دقیق‌تر، انتظار

در کشورهایی که نظارت سخت گیرانه‌ای بر اجرای قوانین وجود دارد و جرائم سنگینی در صورت عدم انطباق با قوانین پیش‌بینی شده است، بیشترین تقاضا برای چنین رگ‌تک‌هایی وجود دارد.

برخی بخش‌ها مانند فضای مجازی با توجه به تکرار داده‌ها در حوزه‌های مختلف، استفاده از فناوری برای نظارت امری ضروری است.

در موضوع پایش و نظارت نیز مانند تطابق با قوانین رگ‌تک از طرف فین‌تک‌ها و به طور کلی حوزه خدمات مالی نسبت به سایر حوزه‌ها بیشتر مورد استقبال قرار گرفته‌است. نمی‌توان کارکرد رگ‌تک را صرفاً بر حوزه فناوری مالی و خدمات مالی محدود دانست. اما به دلیل بالابودن میزان فشار برای کنترل و نظارت بر قوانین هم از سمت دولت و هم از سمت مشتریان استقبال از رگ‌تک در حوزه مالی با بخش‌های غیرمالی اختلاف زیادی دارد. استفاده از این نوع رگ‌تک به وسیله انواع نهادهایی که وظیفه تنظیم‌گری در حوزه‌ای خاص را بر عهده دارند، می‌تواند منجر به افزایش دقت در تصمیمات و در صورت لزوم بازنگری و اعمال تغییرات برای بهبود عملکرد، در تنظیم‌گری نیز شود.

تنظیم‌گری نیازمند نظارت دائم بر یک فعالیت است تا اطمینان حاصل شود که عملیات مطابق با برنامه‌ای که از قبل تعیین شده پیش می‌رود. نظارت و کنترل به این دلیل انجام می‌شود که هر زمان خروجی با هدف تعیین شده در برنامه هم‌خوانی نداشته باشد، اقدامات اصلاحی در دستور کار قرار گیرد. این فرآیند شامل تعیین معیارهای ارزیابی، جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل آن‌ها و اعمال تغییرات لازم برای بهبود عملکرد، بازنگری و اصلاح می‌باشد.

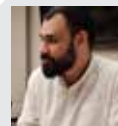
رگ‌تک با اتوماسیون وظایف تکراری و خودکار کردن فرایندهای نظارتی بر اساس قوانین و مقررات، داده‌ها را به صورت خودکار و در لحظه بررسی می‌کند تا هرگونه فعالیت مشکوک یا غیرقانونی را شناسایی و از بروز خطاهای انسانی جلوگیری کند و به کارکنان این امکان را می‌دهد که بر روی کارهای ارزشمندتر تمرکز کنند. امروزه در

یادداشت

تغییر استراتژی اتحادیه اروپا از تنظیم‌گری سخت‌گیرانه به تسریع جریان داده‌ها

اتحادیه اروپا به عنوان پیشکسوت تنظیم‌گری و از آمریکا به عنوان دومین مدل تنظیم‌گری (تنظیم‌گر حامی بخش خصوصی) یاد می‌کنند. با عنایت به موقعیت جمهوری اسلامی در تنظیم‌گری حوزه‌ی داده، در این یادداشت سعی شده، دو رویکرد مذکور مورد بررسی قرار گرفته و مدل مطلوب متناسب با ارزش‌های جمهوری اسلامی پیشنهاد گردد.

امروزه با گسترش فضای استفاده از داده‌ها و بهره‌گیری بازیگران مختلف از داده‌های کاربران، مسئله حفظ حریم خصوصی شهروندان، در صدر مسائل حکمرانی داده در دنیا قرار گرفته است. کشورهای مختلف با توجه به مدل حکمرانی، اصول و ارزش‌های خود و با استفاده از ظرفیت قانون‌گذاری، سعی در حل این مسئله و تنظیم‌گری فضای داده نموده‌اند. امروزه مردم دنیا، از

سیدجلال امینی‌نیا

کارشناس
حکمرانی داده
اندیشکده حنان

تقابل رویکرد حفظ حریم خصوصی و نوآوری در دو مدل تنظیم‌گری اروپایی و آمریکایی

اتحادیه اروپا به‌عنوان اولین قانون‌گذار حوزه داده‌ها در دنیا توانست با ارائه «مقررات عمومی حفاظت از داده‌ها»^۱ در سال ۲۰۱۸ به الگویی جهانی در زمینه حفاظت از داده‌ها تبدیل شود. این قانون که بر حفظ حریم خصوصی کاربران و محدود کردن سوءاستفاده از داده‌ها تمرکز دارد، توانسته به‌عنوان مرجع قانون‌گذاری در چندین کشور از جمله ژاپن، کره جنوبی و ترکیه شناخته شود.

در مقابل، آمریکا به‌عنوان دومین مدل تنظیم‌گری، بر رشد بخش خصوصی، حمایت از نوآوری و تقویت صنعت فناوری تمرکز دارد. کالیفرنیا، با ارائه قانون «حریم خصوصی مصرف‌کنندگان کالیفرنیا»^۲ در سال ۲۰۲۰، سعی بر تنظیم‌گری حوزه‌ی داده در ایالت خود نموده است. آمریکا با برخورد منعطفانه نسبت به جریان داده میان بازیگران، توانسته فضایی مناسب برای رشد شرکت‌ها ایجاد کند. این رویکرد باعث شده که شرکت‌های فناوری آمریکایی سهم قابل‌توجهی از بازار جهانی را در اختیار بگیرند. به گونه‌ای که، بر اساس آمارهای گزارش ۲۰۲۳ دیلوم، آمریکا با ۶۵۳ شرکت تک‌شاخ، دارای بزرگ‌ترین و تاثیرگذارترین شرکت‌ها در صنعت فناوری و بزرگ‌ترین ارزش بازارها است.

آسیب‌های ناشی از قانون حفاظت از داده‌ها

با وجود موفقیت‌های اولیه، اجرای مقررات عمومی حفاظت از داده‌ها به تدریج اتحادیه اروپا را با چالش‌های متعددی روبه‌رو کرد. در مدل تنظیم‌گری به سبک اتحادیه اروپا، سخت‌گیری‌های زیاد در مورد حفظ حریم خصوصی کاربران، باعث ایجاد مشکلاتی از قبیل، کاهش جریان داده‌ها، عقب‌ماندگی در شرکت‌های فناوریانه نسبت به آمریکا و... شد. مهم‌ترین چالش‌های ناشی از این قانون که منجر به بروز این مشکلات شده‌اند در ادامه ذکر خواهند شد.

■ بار مالی سنگین اجرای قانون برای شرکت‌ها

بر اساس نظر کارشناسان اروپایی^۳ و گزارش بانک جهانی^۴، شرکت‌های اروپایی برای انطباق و اجرای این قانون، میلیاردها پوند هزینه کرده‌اند که این هزینه سنگین یکی از موانع جدی در مسیر رشد شرکت‌های اروپایی به شمار می‌رود. به عنوان مثال؛ بنا بر اظهارات مسئول حفاظت از داده‌های انگلستان، در این کشور تا سال ۲۰۲۲ بیش از ۲۳ میلیارد پوند^۵ برای انطباق با قانون حفاظت از داده‌ها، هزینه شده است.

■ ناکارآمدی قانون در برابر شرکت‌های بزرگ

بر اساس گزارش بنیاد جهانی وب^۶ و کارشناسان اروپایی، جرایم در نظر گرفته شده به دلیل عدم بازدارندگی لازم، موفق به کنترل شرکت‌های خارجی

۳. www.privacy.com/blog/what-are-the-real-costs-of-gdpr-compliance

۴. documents.worldbank.org/curated/en/190291616529630648/pdf/Achieving-Privacy-Costs-of-Compliance-and-Enforcement-of-Data-Protection-Regulation.pdf

۵. amberhawk.typepad.com/amberhawk/11/2022/gdpr-cost-uk-23-billion-says-minister-in-charge-of-data-protection.html

۶. webfoundation.org

۱. General Data Protection Regulation

۲. California Consumer Privacy Act

گزارش وب سایت مدرن دیپلماسی^۹، مهاجرت سکوهاى برتر اتحادیه به آمریکا در سال ۲۰۲۴ در حال افزایش است.^{۱۰} عدم شفافیت در روش اجرای فنی قانون و تفسیرپذیری آن، نبود نظارت بر اجرای چارچوب رضایت و شفافیت در قالب تقلب شرکت‌ها، پیچیدگی در اجرای قانون و... از دیگر مشکلات ناشی از این قانون در اتحادیه اروپا به حساب می‌آیند.

تغییر استراتژی اتحادیه به سوی استفاده بیشینه از ظرفیت داده‌ها

پس از گذشت بیش از ۵ سال از اجرایی شدن قانون حفاظت از داده‌ها و فراگیری هوش مصنوعی، تغییر الگوی فکری^{۱۱} در مورد فضای مجازی، اتحادیه به عقب‌ماندگی از رقبای خود (آمریکا) و آسیب‌های وارد شده ناشی از این قانون، آگاه شده است. هم‌اکنون اتحادیه در استراتژی تنظیم‌گری خود، تغییر مسیر داده و با وضع مقررات جدید، سعی در حل مشکلات ناشی از سخت‌گیری در جریان داده‌ها را دارد. در ۲۳ فوریه ۲۰۲۲، کمیسیون اروپا قوانین

نگشته است. پرداخت جریمه برای غول‌های فناوری (که اکثراً در صنعت فناوری آمریکایی قرار دارند) بازدارنده نبوده و این شرکت‌ها را از نقض حریم خصوصی شهروندان منصرف نساخته است. به عنوان مثال؛ جریمه‌ی ۴۰۵ میلیون یورویی شرکت متا در سال ۲۰۲۲، موفق به کنترل این شرکت بزرگ نگردید و مجدداً در سال ۲۰۲۳، این شرکت به پرداخت ۱٫۲ میلیارد یورو محکوم گردید.^۷

تأخیر در رسیدگی به شکایت‌ها

علاوه بر این، تأخیر در رسیدگی به شکایت‌ها و بالا بودن احتمال تبریئه شرکت‌ها، باعث شده این قانون بازدارندگی کافی برای جلوگیری از نقض حریم خصوصی کاربران را نداشته باشد. به عنوان مثال؛ ثبت شکایت علیه گوگل توسط سازمان تنظیم‌گری فرانسه در سال ۲۰۱۸ هنوز به نتیجه نرسیده و در دست بررسی است.^۸ اجرای این قانون و سخت‌گیری در مورد جریان داده‌ای شرکت‌های اروپایی، در عمل باعث کاهش رشد نوآوری، کاهش اشتغال و در مجموع مهاجرت شرکت‌های فناوری از اروپا شده است. بر اساس

۹. moderndiplomacy

۱۰. <https://moderndiplomacy.eu/27/08/2024/us-business-migration-grows-europe-loses-top-startups-in-2024->

۱۱. Paradigm Shift

۷. <https://www.skillcast.com/blog/-20-biggest-gdpr-fines>

۸. <https://noyb.eu/en/judicial-review-against-dpc-over-slow-procedure-granted>

جمع‌بندی و پیشنهاد

آمریکا با قوانین سهل‌گیرانه خود، تنظیم‌گری و رشد فناوری را در کنار یکدیگر می‌بیند که در برخی موارد مورد انتقاد مدافعان حریم خصوصی کاربران قرار می‌گیرد. در مقابل، اتحادیه اروپا با تنظیم‌گری سخت‌گیرانه نسبت به جریان داده‌ها، رشد صنعت فناوری را از دست داده و یک بازیگر در زمین بازی صنعت آمریکایی تبدیل شده است. در عین حال به موفقیت کامل در جلوگیری از نقض حریم خصوصی کاربران نرسیده است.

سخت‌گیری بر شرکت‌های نوپا و فناوریانه داخلی در کشور، شکست آن‌ها در مقابل رقبای خارجی و واگذاری زمین بازی به شرکت‌های خارجی را در پی خواهد داشت.

از آن جایی که امکان اعمال اراده و تنظیم‌گری بر بسترهای داخلی نسبت به خارجی بیشتر است بنابراین تسهیل فرایندها به نفع بسترهای داخلی نسبت به خارجی از شروط اولیه تنظیم‌گری به حساب می‌آید؛ بنابراین، امکان حفاظت از داده‌های کاربران و حفظ حریم خصوصی میسر خواهد شد. در این شرایط، دنباله‌روی از قانون حفاظت اتحادیه اروپا و سخت‌گیری در جریان داده‌ها، کشور را به مسیری خطا هدایت می‌کند؛ همان مسیری که این اتحادیه از پیمودن آن پشیمان شده است. به همین منظور پیشنهاد می‌شود رویکرد جمهوری اسلامی ایران به تسهیل‌گری و حمایت از بسترهای داخلی، به منظور گسترش زمین بازی داخلی و امکان تنظیم‌گری بهتر تغییر پیدا کند.

جدیدی برای هماهنگی در دسترسی عادلانه و استفاده از داده‌ها پیشنهاد کرد. این کمیسیون برای استفاده از داده‌ها قانون داده (DA) پیشنهاد نمود که هدف اصلی آن، تبدیل اتحادیه به رهبری در اقتصاد داده با استفاده از ظرفیت روزافزون داده‌های صنعتی به نفع اقتصاد و جامعه اروپا است. در حقیقت با وضع قانون جدید، اتحادیه از موضع سخت خود در مورد حمایت از حریم شخصی کاربران و عدم استفاده از داده‌های آنان، عقب‌نشینی کرده و سعی دارد با قانون جدید از ارزش داده‌ها استفاده نموده و در اقتصاد پیشرفت کند.

اتحادیه اروپا، در مورد دسترسی عادلانه‌تر به داده‌ها، قوانین دوقلو DMA و DSA را پیشنهاد می‌کند. با وضع این قوانین، حدود مسئولیت سکوها مشخص می‌شود و اتحادیه با سهل‌تر نمودن فضا برای کسب و کارها، در رویکرد حمایت صرف از کاربران خود، تغییر حاصل کرده است.

رویکرد ایران در مواجهه با تنظیم‌گری داده‌ها

به طور طبیعی حکمرانان جمهوری اسلامی نیز، نیاز به تنظیم‌گری در حوزه داده‌ها را حس کرده و اقدام به وضع قوانین و دستورالعمل‌هایی برای حل مسئله نقض حریم خصوصی شهروندان خود می‌کنند. با توجه به تلاش‌هایی که تا به امروز صورت گرفته و طرح‌ها و لوایحی که در دستور کار قرار دارد، رویکرد تنظیم‌گران ایرانی، به اتحادیه اروپا و قانون حفاظت از داده‌های شخصی متمایل است. این رویکرد در لوایحی مانند «حمایت از داده‌های شخصی کاربران» و «نظام حکمرانی داده» به عنوان رویه مطلوب حکمرانان ایرانی شناخته می‌شود.

رد شکایت سازمان غذا و دارو مبنی بر ممنوعیت فعالیت پلتفرم‌های اینترنتی توزیع و جابجایی دارو

دیجیاتو

۱۲ شهریورماه سال گذشته هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار حکم فعالیت پلتفرم‌های آنلاین در حوزه دارو را تصویب کرد. سازمان غذا و دارو در اعتراض به این حکم، شکایت خود را به دیوان عدالت اداری برد اما دیوان، رأی خود را به سود پلتفرم‌های توزیع دارو صادر کرد.

ادامه فعالیت کارگروه ویژه اقتصاد دیجیتال در دولت چهاردهم

مهر

کارگروه ویژه اقتصاد دیجیتال در دی ماه ۱۴۰۰ با مصوبه هیئت وزیران و به منظور راهبری و هماهنگی توسعه اقتصاد دیجیتال و مواجهه فعال با تغییرات این حوزه ایجاد شد. با روی کار آمدن دولت چهاردهم، ادامه فعالیت این کارگروه در هاله‌ای از ابهام بود که نهایتاً در آبان ماه سال جاری هیئت دولت ادامه فعالیت این کارگروه را با ترکیب ۱۶ عضو به تصویب رساند.

مهندس جواد موحد: ارتقاء کارآمدی مرکز تبادل داده در گرو تصمیم‌گیری هوشمندانه کارگروه تعامل‌پذیری

باشگاه خبرنگاران جوان

معاون توسعه شبکه ملی اطلاعات معتقد است که نظارت به عنوان یکی از شئون کارگروه تعامل‌پذیری، از ذخیره سازی داده‌های غیرضروری و خارج از چارچوب قانون توسط دستگاه‌ها جلوگیری می‌کند. همچنین وی اشاره کرد که دلایل کندی جریان داده شامل نبود سرویس‌ها در سنوات گذشته، تاخیر در ایجاد سرویس جدید توسط دستگاه‌ها، امتناع دستگاه از ارائه سرویس می‌شود.

شکایت تپسی از اسنپ به علت انحصارگرایی

پیوست

اسنپ! تپسی =

طبق گفته‌های مدیرعامل تپسی، اگر این پلتفرم نتواند رویه‌های ضد رقابتی اسنپ را بشکند، هیچ سکوی دیگری یارای رزم با این انحصارگرایی را نخواهد داشت. تپسی به رای شورای رقابت و هم‌زمانی شکایت از کی‌وام و زودکس از رویه‌های ضد رقابتی اسنپ امیدوار است.

بیانیه نشان در واکنش به اظهارات رسول جلیلی: ارتباط منافع شخصی با شرکت‌های مجری فیلترینگ را شفاف‌سازی کنید

دیجیاتو

مسیریاب نشان در بیانیه‌ای به صحبت‌های عضو شورای عالی فضای مجازی واکنش نشان داد. نشان در بیانیه خود خطاب به رسول جلیلی نوشته است: امروز ۷۰ تا ۸۰ درصد کاربران اینترنت در ایران مجبور به استفاده از فیلترشکن‌هایی هستند که امنیت بخش قابل‌توجهی از آن‌ها مشخص نیست. این سیاست باعث افت شدید امنیت موبایل‌های کاربران، حملات گسترده زیرساختی به کسب‌وکارهای آنلاین و هدر رفت زمان میلیون‌ها نفر برای دسترسی به پلتفرم‌های کاربردی و موردعلاقه‌شان شده است. پس از نشان، مدیرعامل آپارات هم در صفحه‌ی ایکس، نسبت به اظهارات جلیلی واکنش نشان داد.

اتحادیه اروپا متا را ۷۹۸ میلیون یورو جریمه کرد

تسنیم

اتحادیه اروپا پیوند سرویس آنلاین طبقه بندی Facebook Marketplace با شبکه اجتماعی فیس بوک و دسترسی و نمایش خودکار این آگهی‌ها برای همه کاربران فیس بوک را موجب حذف رقبای Facebook Marketplace از این بازار میدانند. این کار نقض قوانین رقابت تلقی شده و باعث جریمه ۷۹۸ میلیون یورویی فیس بوک شده است.

برگزاری انتخابات اتحادیه کسب‌وکارهای مجازی بصورت آنلاین!

ایستنا

عضو هیات مدیره اتحادیه کشوری کسب و کارهای مجازی ضمن اشاره به کاهش مشارکت در انتخابات اتحادیه کشوری کسب‌وکارهای مجازی با برگزاری آنلاین و حضوری این انتخابات اظهار کرد: انتخابات اتحادیه‌ای که مربوط به کسب و کارهای آنلاین است باید به‌صورت آنلاین برگزار شود، مخالفان این موضوع علاقه‌ای به شکل‌گیری این اتحادیه ندارند.

از سرگیری صدور خودکار مجوزهای کسب‌وکار تأخیرخورده

ایکس

پژمانفر عضو کمیسیون اصل نود مجلس در صفحه شخصی خود در ایکس پس از جلسه‌ای با وزیر اقتصاد از تاکید بر اجرای بی‌وقفه قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار خبر داد. وی اضافه کرد یکی از گام‌های اساسی این مسیر از سرگیری صدور خودکار مجوزهای کسب‌وکار تأخیرخورده ظرف یک هفته است.

انبار دیجیتال
حکمرانی نرم و فناوری های نوین